

МАКСИМАЛЬНІ СТРУКТУРНО ОДНОРІДНІ НАПІВГРУПИ

ВНТУ

Анотація

Скінченна напівгрупа називається структурно однорідною, якщо будь-які дві її підгрупи однакової висоти в частково впорядкованій множині піднапівгруп є ізоморфними. Зазначимо, що цей клас напівгруп містить клас скінченних напівгруп, для яких інверсний моноїд локальних автоморфізмів є конгруенц-переставним. В даній конференц статті ми даємо вичерпний список максимальних структурно однорідних напівгруп.

Ключові слова: структурно однорідна напівгрупа, інверсний моноїд, локальний автоморфізм.

Abstract

A finite semigroup is said to be structurally uniform if any two of its subgroups of the same height in a partially ordered set of subsemigroups are isomorphic. Note that this class of semigroups contains a class of finite semigroups for which the inverse monoid of local automorphisms is congruence permutable. In this conference paper, we give an exhaustive list of maximal structurally uniform semigroups.

Keywords: structurally uniform semigroup, inverse monoid, local automorphism.

Нехай P – скінченна лінійно впорядкована множина (або просто – ланцюг). За означенням довжиною ланцюга P називають число $|P|-1$. Далі, нехай L – скінченна впорядкована множина, що містить найменший елемент 0 . Висотою елемента $x \in L$ називають довжину найдовшого ланцюга, що з'єднує 0 і елемент x . Якщо S – скінченна напівгрупа, то очевидно, що решітка всіх її піднапівгруп (стандартно позначається через $Sub(S)$) утворює скінченну впорядковану множину відносно звичайного відношення включення, причому $Sub(S)$ містить найменший елемент (який може бути і порожньою множиною). Отже, ґрунтуючись на загальному означенні ми можемо говорити про висоту піднапівгрупи A в решітці $Sub(S)$. Далі, нехай S – скінченна напівгрупа. Ізоморфізм між піднапівгрупами $B, C \in Sub(S)$ називають **локальним автоморфізмом** напівгрупи S . Множина всіх локальних автоморфізмів напівгрупи S відносно звичайної операції композиції утворює **інверсний моноїд локальних автоморфізмів** напівгрупи S і позначається через $LAut(S)$. Вивчення взаємозв'язків між напівгрупою S і інверсним моноїдом $LAut(S)$ є важливою проблемою в теорії інверсних напівгруп. Зокрема актуальною є проблема класифікації всіх скінченних напівгруп S , для яких інверсний моноїд $LAut(S)$ є конгруенц-переставним. На рівні конкретних конструкцій ця проблема вичерпно вирішена в статті [1]. Продовженням цієї тематики є стаття [2], в якій дано повний список скінченних напівгруп, для яких інверсний моноїд локальних автоморфізмів є дельта-напівгрупою. Важливою проблемою у вищезгаданій тематичі є проблема класифікації скінченних структурно-однорідних напівгруп. Отже, напівгрупа S називається **структурно однорідною**, якщо будь-які дві її піднапівгрупи A і B , що мають однакові висоти в решітці $Sub(S)$, є ізоморфними. Виявляється (див. [3]), що решітка ідеалів інверсного моноїда $LAut(S)$ утворює ланцюг тоді і лише тоді, коли напівгрупа S є структурно однорідною. Класифікація структурно однорідних напівгруп ще не завершена. Проте відомо, які групи, нільнапівгрупи і зв'язки належать до структурно однорідних (див. [3-5]).

Далі, клас скінченних структурно-однорідних напівгруп позначимо через STU . Скажемо, що структурно-однорідна напівгрупа S є **максимальною**, якщо будь-яка напівгрупа J така, що $S \subset J$, **не належить** класу STU . В статті [5] дано вичерпний список (з точністю до конкретних конструкцій) скінченних структурно однорідних нільпотентних напівгруп. Серед 11 класів таких напівгруп є три спорадичні напівгрупи A, B, C , кожна з яких задається за допомогою таблиці Келлі. А саме:

*	0	a	x	y	z
0	0	0	0	0	0
a	0	0	0	0	0
x	0	0	0	a	0
y	0	0	0	0	a
z	0	0	a	0	0

Таблиця Келлі для напівгрупи А.

*	0	a	b	x	y	z
0	0	0	0	0	0	0
a	0	0	0	0	0	0
b	0	0	0	0	0	0
x	0	0	0	0	a	b
y	0	0	0	b	0	a
z	0	0	0	a	b	0

Таблиця Келлі для напівгрупи В.

*	0	a	x	y	z
0	0	0	0	0	0
a	0	0	0	0	0
x	0	0	a	0	a
y	0	0	a	a	0
z	0	0	0	a	a

Таблиця Келлі для напівгрупи С.

Теорема. Нижченаведений список скінченних максимальних структурно-однорідних напівгруп є вичерпним:

1. Нільнапівгрупа, що задана таблицею А.
2. Нільнапівгрупа, що задана таблицею В.
3. Нільнапівгрупа, що задана таблицею С.
4. Група кватерніонів Q_8 .

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Derech, V.D.: Complete classification of finite semigroups for which the inverse monoid of local automorphisms is a permutable semigroup / Ukr. Math. J., **68**, 1820-1828 (2017)
2. Derech, V.D.: Complete classification of finite semigroups for which the inverse monoid of local automorphisms is a delta-semigroup. / Semigroup Forum **102**, 397-407 (2021)
3. Derech, V.D.: Structure of a finite commutative inverse semigroup and a finite bundle for which the inverse monoid of local automorphisms is permutable. / Ukrainian Mathematical Journal, **63**, 1390-1399 (2012)

4. Derech V.D.: Finite structurally uniform groups and commutative nilsemigroups / Ukr. Math. J., **70**, 1237-1251 (2019)
5. Derech V.D.: Classification of finite uniform nilsemigroups / Semigroup Forum, <https://doi.org/10.1007/s00233-023-10341-6> (2023)

Дереч Володимир Дмитрович, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету, Вінниця, derech@vntu.edu.ua

Барковська Алла Андріївна, старший викладач кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету, Вінниця, barkovska@vntu.edu.ua

Derech Volodymyr Dmytrovych, PhD in Mathematics, Associate Professor of the Department of Higher Mathematics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, derech@vntu.edu.ua

Barkovska Alla, Senior Lecturer of the Department of Higher Mathematics Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, barkovska@vntu.edu.ua